

**Dlouhodobý záměr činnosti Centra pro studium  
vysokého školství, v.v.i. na období 2011-2015**



## **Dlouhodobý záměr činnosti Centra pro studium vysokého školství, v.v.i. na období 2011-2015**

### **ÚVOD**

Centrum pro studium vysokého školství (CSVŠ) vzniklo v roce 1991 reorganizací Ústavu pro rozvoj vysokého školství. Do konce roku 2006 působilo jako příspěvková organizace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). V lednu 2007 se CSVŠ transformovalo podle zákona o veřejných výzkumných institucích č. 341/2005 Sb. na veřejnou výzkumnou instituci Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i. (CSVŠ, v.v.i.), jejímž zřizovatelem je MŠMT.

V současnosti je CSVŠ, v.v.i. výzkumná organizace s cca 25 zaměstnanci. Organizační strukturu tvoří:

- oddělení výzkumu;
- Národní centrum distančního vzdělávání;
- Středisko pro ekvivalenci dokladů o vzdělání ENIC/NARIC;
- ekonomické oddělení.

Podle upravené zřizovací listiny z 20.12. 2007 a v souladu se zákonem o veřejných výzkumných institucích č. 341/2005 Sb. CSVŠ, v.v.i. uskutečňuje tyto činnosti:

- 1) hlavní činnost;
- 2) další činnost;
- 3) jinou činnost.

Obsahem hlavní činnosti CSVŠ, v.v.i. je základní a aplikovaný výzkum v oblasti vysokého školství a infrastruktura výzkumu. Dlouhodobým záměrem pro rozvoj této činnosti byly výzkumné záměry CSVŠ na období 2000-2004 a 2005-2011. Další náplň hlavní činnosti určovaly a určují výzkumné projekty financované z různých mezinárodních a národních zdrojů, například Národní program výzkumu, GA ČR, Lifelong Learning Programme. Základní výzkum přináší nejen původní poznatky o vysokém školství v ČR a ve světě, ale vytváří i poznatkovou základnu pro další a jinou činnost.

Další činnost zahrnuje vývojovou činnost a na ni navazující vzdělávací a ostatní související činnosti, činnost v rámci projektů a rozšiřování jejich výsledků, expertní a poradenskou činnost, činnost v oblasti uznávání dokladů o vzdělání a v distančním vzdělávání. Financována je jednak z dotace poskytované MŠMT, jednak na základě zakázek vypisovaných převážně MŠMT v rámci různých programů.

Jiná činnost je vykonávána na objednávku právnických a fyzických osob a zahrnuje činnost poradenskou, expertní, vzdělávací a podobné aktivity. Zisk z této činnosti je využit pro podporu hlavní nebo další činnosti. Kapacitně lze rozsah těchto činností CSVŠ, v.v.i. vymezit takto: hlavní činnost 30-40 %, další činnost 50-70 %, jiná činnost 10-15 %.

Dlouhodobý záměr činnosti CSVŠ, v.v.i. na období 2011-2015 stanovuje rámcový obsah a rozsah hlavní, další a jiné činnosti. Plán práce na jednotlivé roky upravuje podrobně jednotlivé aktivity v rámci těchto činností a aktualizuje rámcově stanovené výzkumné cíle v souladu s národním i mezinárodním vývojem vysokého školství. Reaguje též na aktuální požadavky zřizovatele, které jsou zařazeny operativně do plánu práce na daný rok na základě návrhu další činnosti projednaného v gremiální poradě náměstka skupiny pro vědu a vysoké školství. Rámcový obsah a rozsah hlavní, další a jiné činnosti CSVŠ na období 2011-2015 je podrobněji popsán níže.

## 1) HLAVNÍ ČINNOST

### A) Výzkumný záměr

V roce 2011 bude ukončena realizace výzkumného záměru MSM0023775201 *Terciární vzdělávání ve znalostní společnosti*, který určoval náplň základního výzkumu CSVŠ, v.v.i. v období 2005-2011. Jeho obsah byl rozdělen do pěti vzájemně propojených tematických oblastí. Těmito oblastmi byly:

- a) Dynamika rozvoje systémů terciárního vzdělávání;
- b) Kvantitativní aspekty a vývojové trendy;
- c) Kvalita terciárního vzdělávání;
- d) Struktura a obsah studia;
- e) Infrastruktura výzkumu.

V roce 2011 bude hlavní úsilí zaměřeno na dokončení rozpracovaných témat a příslušných publikací ve všech výše uvedených oblastech. Příspěvky do původně plánované monografie o podílu studentů na řízení vysokých škol *Students in Higher Education Governance* budou publikovány v monotematickém čísle časopisu *Tertiary Education and Management*. Další dokončovanou monografií je publikace *Hodnoty vysokoškoláků*, která se zabývá analýzou výzkumů studentů tří vybraných typů fakult ve 4 městech (Brno, Liberec, Ostrava a Praha). V textu se autoři zaměřují také na hodnoty vysokoškoláků v širším kontextu (především na vztah k hodnotám celé populace ČR, i na teoretické zakotvení problému hodnot). Kniha vyjde v první polovině roku 2011 v nakladatelství CDK.

V roce 2011 bude též připravena k vydání publikace zabývající se kulturním a historickým vývojem humboldtovské tradice ve vysokoškolském vzdělávání (vydá Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). Nevýznamnější poznatky z této knihy budou připraveny k publikaci v zahraničním časopise (*Tertiary Education and Management*). Dále bude podán článek o vývoji zajišťování kvality v českém vysokém školství (AULA) a bude dokončena spolupráce s Boston College na vydání knihy *Academic Salaries* (ed. Altbach), v níž bude publikována kapitola „*Czech Republic: High Estimation for Academic Profession*“.

Část výzkumné kapacity bude též věnována pojetí třetí role v českém vysokém školství, demografickému vývoji v relaci na kvantitativní vývoj vysokého školství a vztahu terciárního vzdělávání k trhu práce v mezinárodní perspektivě (články pro časopis AULA).

V oblasti e) bude pokračovat vydávání časopisu AULA a zpřístupňování všech archivních čísel časopisu na webových stránkách CSVŠ.

### B) Prioritní oblasti výzkumné činnosti ve střednědobém horizontu

V oblasti základního a aplikovaného výzkumu se činnost soustředí na **sedm prioritních oblastí**, které částečně navazují na podobu končícího výzkumného záměru a jejichž relevance je dána hlavními trendy současného výzkumu vysokého školství. Uvedené oblasti jednak vycházejí z již realizovaných projektů základního nebo aplikovaného výzkumu, jednak odrážejí prioritní směry výzkumu, které bude dále CSVŠ, v.v.i. rozvíjet. Popis prioritních výzkumných oblastí zahrnuje též informaci o projektech, které jsou v těchto oblastech řešeny. *V případě, že dosud nebylo získáno projektové financování, budou v budoucnosti využity možnosti veřejných soutěží jak v ČR (GA ČR, TA ČR, MŠMT, MK), tak v zahraničí (rámcové programy EK, ESF apod.) nebo případného institucionálního financování výzkumných organizací.*

#### 1. Přechod k univerzálnímu vysokému školství

V této oblasti bude navázáno na předchozí výzkumy (viz publikace Libor Prudký, Petr Pabian, Karel Šima: *České vysoké školství. Na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989–2009*, Grada 2010.), které sledovaly dosavadní vývoj masifikace českého vysokého školství. Toto téma bude v následujících třech letech rozvíjeno v rámci projektu financovaného z GA ČR:

„*Masové vysoké školství v institucionálním kontextu: Etnografie vysokoškolských kateder v České republice*“. Projekt bude realizován v letech 2011–2014, řešitelem je Univerzita Pardubice, spoluřešiteli jsou CSVŠ, v.v.i. a Sociologický ústav AV ČR. V rámci projektu bude zkoumáno, jak se proměny vysokého školství uskutečňují v konkrétních aktivitách vysokoškolských kateder, tj. ve výuce, studiu, výzkumu a přenosu znalostí, a jak při tom interagují vyučující, studenti a univerzitní vedení. Budou ověřovány i některé další aspekty tzv. Trowova modelu přechodu vysokého školství od elitní fáze přes masovou k univerzální.

## **2. Zajišťování kvality ve vysokém školství**

Bude pokračovat systematický výzkum současného zahraničního vývoje v oblasti zajišťování kvality vysokého školství, který naváže na předchozí výzkumy (viz. publikace Jan Kohoutek (ed.): *Implementation of Standards and Guidelines for Quality Assurance in Higher Education of Central and East-European Countries – Agenda Ahead*, UNESCO 2009) a ze kterého budou vycházet výzkumná témata především oblasti internacionalizace systémů zajišťování kvality. V letech 2011–2013 bude tato oblast rozvíjena především v rámci mezinárodního projektu financovaného z programu Lifelong Learning Evropské komise:

„*Identifying Barriers in Promoting the European Standards and Guidelines for Quality Assurance at Institutional Level*“ (IBAR). Cílem projektu je identifikace bariér při implementaci Evropských standardů a pravidel pro zajišťování kvality na institucionální úrovni. Řešení projektu je koordinováno CSVŠ, v.v.i.. Spoluřešiteli projektu jsou vysokoškolské a výzkumné instituce z šesti evropských zemí: Univerzita Strathclyde (GB), Říšská univerzita (LT), Varšavská vysoká škola ekonomie (PL), Univerzita Konstatina Filozofa v Nitře (SK), Centrum pro studium vysokoškolské politiky (NL) a Centrum pro výzkum vysokoškolské politiky (PT). CSVŠ, v.v.i. bude v rámci projektu odpovídat za jeho věcnou náplň a výzkumné výsledky. Kromě toho bude koordinovat činnost celého mezinárodního týmu, rozdělovat a evidovat přidělené finanční prostředky a vytvoří a bude provozovat webové stránky projektu.

## **3. Výzkumná role vysokoškolských institucí**

Na základě předchozích výzkumných projektů v oblasti financování výzkumu byla vyprofilována oblast zaměřená na výzkumnou roli vysokoškolských institucí, její historii a aktuální proměny jak v souvislosti s obecnými trendy vývoje vysokého školství, tak v souvislosti s analýzami hodnocení výzkumné a vývojové činnosti a jejího financování obecně.

*Vztah výzkumu a výuky ve věku masifikace vysokého školství*. V roce 2011 bude připravena monografie (podpořena Národohospodářským ústavem Josefa Hlávky), která se bude věnovat proměně vztahu výuky a výzkumu v kontextu vývoje humboldtovského univerzitního vzdělání a zvláště analýzy procesu masifikace českého vysokého školství v posledních deseti letech s ohledem na proměny jeho výzkumné role.

„*Investments on joint and open R&D programs and analysis of their economic impact*“ (výzkumný projekt ve spolupráci s CERIS CNR, Řím, Itálie financovaný Evropskou komisí v rámci tenderu RTD/DirC/C3/2010/SI2.561034). Cílem projektu je hloubková

analýza podoby společného financování výzkumu v EU a otevírání výzkumných programů do zahraničí. Na základě národní zprávy vypracované v roce 2010 a prvního přehledu o dostupných datech bude realizován sběr dat a pracovníci CSVŠ, v.v.i. se budou podílet na komparativní analýze výsledků v projektu zahrnutých evropských zemí. Výsledky projektu (včetně vytvořené databáze dat) budou dále využity pro zkoumání internacionalizace výzkumu ve vztahu k postavení českých vysokých škol.

#### **4. Výzkum studujících**

Bude dále rozvíjen dlouholetý sociologický výzkum studujících, který se zaměří na hlavní charakteristicky studentské populace. Cílem bude monitorovat (a případně konzultovat) existující výzkumy studujících na jednotlivých českých vysokoškolských institucích a zhodnotit jejich výsledky pro další výzkumné využití. Speciální pozornost bude věnována výzkumu hodnotových orientací studujících. Na základě dosud získaných datových souborů v této oblasti bude studován vývoj hodnotových struktur a budou vypracovány též dílčí studie na konkrétní hodnotová témata. V roce 2011 bude připravena publikace s pracovním názvem „Hodnoty vysokoškoláků“.

#### **5. Studium demografického vývoje a jeho možných dopadů na české vysoké školství**

Cílem bude analyzovat populační vývoj České republiky v kontextu současných regionálních a celosvětových trendů. Do popředí zájmu evropských států se dostala problematika otázek spojených se změnami demografického vývoje především v důsledku poklesu úrovně plodnosti, růstu počtu osob ve starším věku a vzrůstající migrace. Vlivy demografických změn se odráží v mnoha aspektech vývoje společnosti; analýza by měla poukázat na ty hlavní demografické faktory, a jejich podmíněnosti, které mají vliv na vývoj českého vysokého školství, tj. mimo jiné na počet zapsaných studentů, na věkovou strukturu studujících a zaměstnanců vysokých škol. Propojení vysokého školství a demografického vývoje bude sledováno komplexně, nikoliv pouze z kvantitativního hlediska, ale i z hlediska kvalitativních proměn, které se změnami demografických charakteristik souvisejí.

#### **6. Diverzifikace, typologie, strukturované studium v mezinárodní perspektivě a situace v českém vysokém školství**

Přechod na strukturované studium je jedním z nejdůležitějších témat v oblasti vysokoškolské politiky vyplývající z implementace principů Boloňského procesu. Výzkum se soustředí na vypracování komparativních studií různých modelů strukturovaného studia používaných v ČR i v Evropě. V této oblasti byl podán projekt do programu Lifelong Learning Evropské komise:

„*Bridging Tertiary VET Programmes with Labour Market Needs*“ (Sociedade Portuguesa de Inovação (portugalská výzkumná a konzultační agentura) – koordinátor projektu, CSVŠ – partner

#### **7. Vysokoškolské instituce a jejich proměňující se vztah vůči společnosti**

Výzkum v této oblasti bude sledovat aktuální celospolečenské procesy (globalizace, komercializace, marketizace, přechod ke znalostní společnosti) ve vztahu k proměnám vysokoškolských politik a vysokoškolských institucí. Cílem bude zkoumat proměňující se požadavky společnosti na vysokoškolské vzdělání, změny v náhledu na roli vysokých škol ve společnosti a z toho vyplývajících důsledků pro jednání aktérů v rámci vysokého školství. Ke konkrétním výzkumným tématům bude patřit např. tzv. třetí role univerzit, komodifikace a marketizace vysokoškolského vzdělávání, podnikatelská univerzita ad.

Vzhledem k dosavadní absenci této výzkumné perspektivy u nás, bude nejprve nutné vytvořit konceptuální rámec a následně jej adaptovat pro české vysokoškolské prostředí. V rámci rozvíjení této oblasti byl podán návrh projektu do GA ČR:

„*Učení (se) pro znalostní společnost? Mapování přístupů k učení (se) a studijních prostředí v českém vysokém školství*“. Cílem projektu je zkoumat proces vysokoškolském vzdělávání pomocí u nás dosud nevyužívané konceptualizace tzv. hloubkových a povrchových přístupů k učení, kterou budou studovány v souvislosti s podobou a proměnami vzdělávacího prostředí.

## 2) DALŠÍ ČINNOST

Další činnost může být dle zákona o veřejných výzkumných institucích č. 341/2005 Sb. prováděna na základě požadavků příslušných organizačních složek státu ve veřejném zájmu a může být podporována z veřejných prostředků. V případě CSVŠ, v.v.i. je příslušnou organizační složkou státu zřizovatel, tj. MŠMT. Další činnost CSVŠ, v.v.i. má navazovat na hlavní činnost a využívat jejích výsledků. Předmět další činnosti je rámcově určen ve zřizovací listině. Požadavky zřizovatele budou každoročně stanoveny v plánu práce CSVŠ, v.v.i, který projednává a schvaluje gremiální porada náměstka pro vědu a vysoké školství, a budou finančně zajištěny formou dotace. Kromě toho se CSVŠ, v.v.i uchází a bude ucházet o veřejné zakázky v oblasti své působnosti, tj. výzkumu vysokého, resp. terciárního vzdělávání.

### A) Činnosti vycházející z požadavků zřizovatele, tj. MŠMT

#### a) *Práce s dokumenty vysokých škol*

- *Analýza výročních zpráv vysokých škol* zahrnující systematické komparace obsahu výročních zpráv a analýzy výkonových indikátorů, vč. návaznosti na analýzy v oblasti typologie vysokých škol.
- *Příprava podkladů pro aktualizaci Dlouhodobého záměru* pro oblast VŠ se zahrnutím nových trendů – typologie vysokých škol, podpora excelence a diversifikace, vývoj mechanismů zajišťování kvality, rozvoj celoživotního vzdělávání, podpora systematického sběru dat.

#### b) *Vývoj vysokoškolské politiky v mezinárodním kontextu*

##### *Boloňský proces*

- Analýza nových strategických dokumentů (především komuniké ministrů, výzkumné studie Trends).
- Aktuální vývojové priority a trendy: identifikace, deskripce, analýza dalších relevantních evropských dokumentů.

##### *Koncepční materiály Evropské komise*

- Shrnutí relevantních výsledků agendy EK do roku 2010, sledování dalších dokumentů pro nové desetiletí.

#### c) *Typologie vysokých škol a fakult (U-map, U-multirank, mezinárodní žebříčky)*

- Analýza dosavadních výsledků v projektech U-map a U-multirank, rozvoj metodiky soustředěné rozbor kritérií pro typologii vysokých škol, využití v českém vysokém školství.
- Analýza kritérií používaných v globálních mezinárodních žebříčkách (např. ARWU, THES, SCImago), analýza pozitiv a možných rizik.

#### d) *Strukturované studium*

Formulace doporučení na základě výsledků základního výzkumu.

*e) Analýza zahraničních zkušeností s optimalizací sítě vysokých škol*

*f) Činnost Střediska pro ekvivalenci dokladů ve vzdělávání ENIC/NARIC*

- expertní činnosti při přípravě a realizaci dvoustranných a mnohostranných dohod;
- metodické a koordinační činnosti pro uznávací orgány;
- poskytování informací o procesu akademického uznávání v ČR i v zahraničí;
- mezinárodní spolupráce s partnerskými středisky, členy ENIC Network;
- zpracovávání odborných stanovisek při posuzování žádostí o uznání zahraničního vzdělání;
- rozvoj, správa a aktualizace software a věcného obsahu databází vytvořených v CSVŠ, v.v.i.;
- zajišťování a zveřejňování informací o možnostech studia na vysokých školách v ČR;
- poradenství v oblasti uznávání odborných kvalifikací (regulovaná i neregulovaná povolání);
- multilaterální i bilaterální spolupráce s partnerskými středisky v rámci EU sítě NARIC Network;
- hodnocení vysokoškolských dokladů pro potřeby profesních uznávacích orgánů.

*g) Činnost Národního centra distančního vzdělávání (NCDiV)*

- monitorování stavu distančního vzdělávání v ČR a sledování trendů v EHEA;
- šíření poznatků o distančním vzdělávání v rámci českého, evropského i světového vzdělávacího prostoru;
- spolupráce s významnými institucemi na poli organizace a rozvoje distančního vzdělávání, jako např. EDEN (European Distance nad E-learning Network), ČADUV (Česká asociace distančního univerzitního vzdělávání), AVOŠ (Asociace vyšších odborných škol), AIVD (Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, o.s.);
- organizace pravidelných konferencí (dvouleté intervaly) o distančním vzdělávání se mezinárodní účastí.

**B) Veřejné zakázky v oblasti působnosti CSVŠ, v.v.i.**

CSVŠ, v.v.i. se bude ucházet o získání zakázek vypisovaných jak zřizovatelem (programy financované ze Strukturálních fondů) tak dalšími zadavateli. Dosavadní praxe ukazuje, že zakázky jsou vypisovány nepravidelně, kdykoliv v průběhu roku. Plán práce na jednotlivé roky proto stanoví konkrétní cíle v podobě nabídek v těch případech, kde je výběrové řízení vyhlášeno nebo ho lze předpokládat. Průběžně je plán práce upravován podle nových zakázek a potřebné pracovní kapacity pro řešení úspěšných nabídek.

V současné době (2010-2012) probíhá práce na zakázce „Kordinátorská činnost v regionu Ústecký kraj na zajištění aktivit IPN Podpora technických a přírodovědných oborů“. Zakázka se řeší ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a Akademickým centrem studentských aktivit v období listopad 2010 až červen 2012. V rámci projektu bude vytvářen informační portál [www.rcu-usti.cz](http://www.rcu-usti.cz), který podá přehled o aktivitách týkajících se propagace technických a přírodovědných oborů především - ale nejen - v Ústeckém kraji a zmapuje široce zaměřené motivační programy pro žáky a učitele základních i středních škol. Během trvání projektu budou pořádána informační setkání (workshopy, semináře) a bude organizována řada dalších akcí, jejichž cílem bude učinit technické a přírodovědné studium přitažlivé pro mladou generaci.

### **3) JINÁ ČINNOST**

V rámci jiné činnosti bude CSVŠ, v.v.i. v souladu se zřizovací listinou nabízet všem vysokým školám (veřejným i soukromým) expertní a poradenské služby, zejména v oblasti zajišťování kvality. Výnosy z jiné činnosti by měly být použity „neziskovým způsobem“, tj. pro podporu hlavní nebo další činnosti (především pro dofinancování výzkumných projektů).

### **4) PERSONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ**

V posledních několika letech se podařilo stabilizovat výzkumný tým a doplnit ho mladými vědeckými pracovníky. Postupně se zvyšuje kvalifikační struktura výzkumného týmu CSVŠ, v.v.i. V současné době má vědeckou kvalifikaci (CSc. nebo Ph.D.) sedm výzkumných pracovníků, šest dalších studuje doktorský program v prezenční nebo kombinované formě.

Za stávajícího stavu finančního zabezpečení instituce nelze počítat s dalším zvyšováním počtu pracovníků. Jiná situace by nastala v případě získání zakázky většího rozsahu, která by umožnila přijmout do pracovního poměru na dobu jejího řešení další perspektivní vědecké pracovníky.

### **5) MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A DISEMINACE VÝSLEDKŮ**

Důležitým aspektem pro stanovení střednědobých priorit je mezinárodní spolupráce CSVŠ, v.v.i. v oblasti komparativního výzkumu vysokoškolských systémů s obdobně zaměřenými institucemi v zahraničí. V následujících pěti letech se CSVŠ, v.v.i. zaměří na další rozvoj této spolupráce v rámci partnerské sítě HEDDA, kam patří mimo jiné Centre for Higher Education Policy (Universita Twente, Enschede, Nizozemí), Centre for Research in Higher Education Policies (CIPES, Portugalsko), Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education (Oslo, Norsko). Pokračovat bude také aktivní zapojení do mezinárodních asociací ve vysokoškolské oblasti jako jsou European Higher Education Society, Consortium of Higher Education Researchers a European Distance and E-learning Network. Nadále budou sledovány výzkumné aktivity Evropské komise, OECD a UNESCO týkající se Boloňského procesu a vývoje terciárního vzdělávání v globálním kontextu.

Diseminace výsledků hlavní činnosti bude v období 2011-2015 realizována především formou publikací v odborných časopisech uznaných Radou pro výzkum, vývoj a inovace (AULA, Tertiary Education and Management aj.) s cílem publikovat nejvýznamnější výsledky v časopisech s impakt faktorem (Higher Education, European Journal of Education). Výsledky další činnosti CSVŠ, v.v.i. vztahující se k aktuálním možnostem studia ve studijních programech vysokých škol v České republice budou nadále každoročně zveřejňovány v Učitelských novinách.

Schváleno Radou CSVŠ, v.v.i. dne